

Úvodní slovo 4

Kontáček na vzestupu 4

Materiál 5

Proměny čepelě nože 5
Druhy oceli 7
Rukojeť nože 9
Pochva na nůž 12

Nůž zavírací a speciální nože 27

Zavírací nůž 27
Zajištění 28
Posouzení před koupí 30
Zacházení se zavíracím nožem 34
Zvláštní používání – zvláštní tvary nože 35

Výroba nožů 14

Od výroby na běžícím pásu po originální kus 14
Čepel 15
Montáž 20
Kritéria kvality při koupí nože 23
Geometrie čepelě 25

Ostření nože 44

Ostrost a zkouška ostrosti 44
Broušení 47
Leštění a rovnání na ocelce 52
Nástroje k broušení 57

Zacházení s nožem

65

<i>Vhodný nůž</i>	65
<i>ke každému účelu</i>	65
<i>Manipulace</i>	67
<i>Nošení</i>	72
<i>Péče</i>	75
<i>Opravy</i>	78

Zacházení se sekerou a péče o ni

99

<i>Sekání a štípání</i>	99
<i>Bezpečnostní pokyny</i>	103
<i>Péče a opravy</i>	106
<i>Zhotovení topírka</i>	112

Sekera

82

<i>Tvar, historie a zhotovení</i>	82
<i>Kvalita a výběr</i>	87
<i>Tvary seker a sekerek</i>	91
<i>Broušení seker</i>	95

Pily a další nástroje

119

<i>Pily</i>	119
<i>Nástroje k obrábění dřeva</i>	122
<i>Šroubovák</i>	125
<i>Nůžky</i>	126
<i>O autorovi</i>	130
<i>Rejstřík</i>	131

Materiál

Proměny čepele nože	5
Druhy oceli	7
Rukojeť nože	9
Pochva na nůž	12

Proměny čepele nože

Rozhodující součástí každého nože je jeho čepel. Jejím vlastnostem a způsobilostí zpravidla odpovídá druh použité ocele.

Abychom si objasnili pestrou cestu od prvních kamenných nožů až k dnešním čepelím z vysoce kvalitní oceli, chci na následujících řádcích přiblížit dějiny nože a hlavně materiálu, používaného na čepele.

Kámen – měď – železo

Pokud jde o použitý materiál a jeho vývoj, je nejlepší postupovat chronologicky: již před statisíci lety vznikla potřeba krájet potravu. Pračlověk používal ostrý kámen, který později nahradila měď. Vzhledem k poměrně

nízkému bodu tání ji šlo tavit v ohni a kováním zvětšovat její tvrdost. Měď je ale příliš měkká na to, aby z ní šel zhotovit solidní nůž. A tak se i během doby měděné nadále používal především kamenný nůž. Krátké kamenné čepele se používaly často v běžném životě, dlouhé měděné nože ve válce a při lovu.

Poté, co lidé zjistili, že přidáním jiného kovu se vlastnosti mědi značně zlepšují, vznikly barevné kovy jako mosaz a – mnohem důležitější – bronz.

Od železa k vysokopecní oceli

Po tavení kovů následovalo hutnické zpracování železa.

Zpracování železné rudy v primitivních pecích na dřevěné uhlí tehdej-

Výroba nožů

- 14 Od výroby na běžícím pásu po originální kus
- 15 Čepel
- 20 Montáž
- 23 Kritéria kvality při koupi nože
- 25 Geometrie čepel

Od výroby na běžícím pásu po originální kus

Kupující může jen stěží správně posoudit jakost nože. Přitom existuje řada znaků, které vypovídají o jeho kvalitě a ukazují umění výrobce.

Na následujících řádcích bych rád popsal výrobu nože – ne proto, aby si čtenář nůž sám vyrobil, ale aby získal cit pro kvalitní práci a abych mu přiblížil, na co si má při koupi dát pozor.

Existují různé typy výrobců. Jedni

Nůž zavírací a speciální nože

Zavírací nůž	27
Zajištění	28
Posouzení před koupí	30
Zacházení se zavíracím nožem	34
Zvláštní používání – zvláštní tvary nože	35

Zavírací nůž

Zavírací nůž se svou mechanikou tolik liší od otevřeného, že se jím musíme zabývat samostatně.

Materiály, uvedené v první kapitole, se používají i u zavíracích nožů. Dále se budeme věnovat především mechanice a kritériím kvality zavíracího nože, protože pro jeho celkovou

kvalitu je rozhodující nejen čepel, ale také a zejména mechanika. K čemu by byla dobrá i nejlepší čepel, kdyby nebyla dobře zajištěna a viklala se?

Příložky a čep

V čem spočívá stabilita zavíracího nože? Jistě v provedení příložek a způsobu, jak je zpracovaná čepel a čep. Příčné zatížení nýtu, tvořícího

Ostření nože

- 44 Ostrost a zkouška ostrosti
- 47 Broušení
- 52 Leštění a rovnání na ocílce
- 57 Nástroje k broušení

Ostrost a zkouška ostrosti

Již odnepaměti se šíří legendy, mýty a polopравdy kolem broušení nožů – a přecházejí z generace na generaci. Přitom broušení nože není žádné kouzlo, ale velmi jednoduchý úkon. Následující kapitola obsahuje nejdůležitější metody broušení a nástroje k broušení. Podrobnému představení brouseků na nože a ostatní nástroje jsem věnoval zvláštní knihu s názvem „Brousíme nože jako profesionálové“. Podobně detailní zpracování tématu by překročilo rámec této knihy.

Ostrý je nůž, jehož čepel v průřezu tvoří špičku. Pokud je ostří nože zaoblené – tedy ta část čepele, která rozděluje řezaný předmět – je nůž tupý. Čím širší je zaoblení břitu, tím

Základní pojmy

Broušení: opracování kovu *ostrým* předmětem k broušení (skelný papír, brusný kotouč, brousek). Při tomto úkonu se seškrabuje kov, takže kov, respektive čepel, se zmenšuje.

Leštění: opracování kovu *tupými*, to znamená kulatými zrnky. Jsou odstraněny otřepty a povrch vyhlazen.

Obtahování brouskem: opracování ostří nože brouskem s jemnějším zrním. Při obtahování na kameni se ostří vyhladí a odstraní se stopy po použitém nářadí.

Obtahování ocílkou: narovnávání ostří ocílkou. Ocílka materiál neodebírá, jenom vymáčkává a rovná nepatrné nerovnosti na břitu.

Zacházení s nožem

Vhodný nůž ke každému účelu	65
Manipulace	67
Nošení	72
Péče	75
Opravy	78

Vhodný nůž ke každému účelu

Stále znovu se člověk setkává s nějakým rádoby Rambem nožem, dlouhým jako mačeta. Jestliže je jeho pochva připevněna k noze speciálním řemínkem, nemůže nositel ani pořá-

ně ohnout koleno a normálně chodit. Jinými slovy: mnozí „experti“ s sebou místo nože vláčejí zbytečnost. Američané pro to mají výstižné slovo „overkill“, v češtině to asi nejlépe vystihuje přísloví „jít s kanonem na komára“. Jejich nůž není jen nepohodlný, on je i příliš těžký. Dříve nebo později

Sekera

- 82 Tvar, historie a zhotovení
- 87 Kvalita a výběr
- 91 Tvary seker a sekerek
- 95 Broušení seker

Tvar, historie a zhotovení

Dříve byly vědomosti o sekeře mnohem rozšířenější, protože dřevorubec používal jak sekeru, tak pilu. Dnes motorová pila nejen že převzala většinu práce sekery, ale také vytlačila vědomosti o ní jako o pracovním nářadí.

Sekery se používají u kmenů respektive větví o průměru menším než šest centimetrů. Tady jsou lepší než ruční pila. Pokud má kmen více

než šest centimetrů v průměru, je jeho přeřezání rychlejší a méně náročné na práci. Motorová pila je schopná uřezat i tenké větve bez vynaložení síly. Proto sekery a ruční pily mizí z lesů.

Pojmy

Sekera: nástroj ve tvaru klínu s relativně dlouhým topůrkem, které se většinou ovládá oběma rukama.

Oko: otvor v hlavě sekery, do něhož se zasunuje topůrko. U evrop-

Zacházení se sekerou a péče o ni

Sekání a štípání	99
Bezpečnostní pokyny	103
Péče a opravy	106
Zhotovení topůrka	112

Sekání a štípání

Při použití sekery vzniká většina chyb vlastně jen z neznalosti. Tento nástroj se v našem přetechizovaném světě používá příliš málo na to, aby se s ním člověk dokonale seznámil.

Co musíme vědět: účinek sekery je výsledkem souhry rychlosti a ostrosti, „přitlačení“ na topůrko při sekání už nijak nepomůže. Seknutí si můžeme

Tip

Nejdůležitější při práci se sekerou je přirozeně nutnost opravdu se trefit do vyhlédnutého místa. Kdo to nedokáže, nemůže pracovat se sekerou.

Jednoduchý test spočívá v tom, že se snažíme zasáhnout určitý bod na špalku – ne vší silou, udeříme jen lehce.

Pily a další nástroje

Pily	119
Nástroje k obrábění dřeva	122
Šroubovák	125
Nůžky	126

Pily

Pily jsou známé již asi tři tisíce let – z toho vyplývá i různost jejich tvarů. Protože se při dnešních cenách pil a pilových listů už nevyplatí jejich ostření, většina vědomostí o těchto nástrojích upadla v zapomnění.

Riziko sevření listu v řezu

Účinnost různých pil závisí na jejich ozubení. Důležité je, aby list

pily neuvízl v řezu. Tomu lze zabránit buď tím, že řez udržujeme otevřený (klíny), nebo že se pilový list postupně ke hřbetu ztenčuje, respektive že rozvod zubů je širší.

Zejména pily na kácení se často sevřou vlivem napětí ve stromu, kterým je list pily stlačován. Pak můžeme použít takzvané kapesní klíny, abychom řez otevřeli. Při práci s motorovou pilou by měly být klíny z plastické hmoty nebo hliníku: kdy-